

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus II. Sensus quæstionis examinandæ, quibusdam præsuppositis, exponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

mater diligit filium: sed forte fallor, aut forte non est ita. Verum hæc explicatio nimis inepta est; quia intellectus opinans, enuntiat absolute, atque determinate, unam partem contradictionis: qui verò aliquid absolute enuntiat, non potest simul dicere, *forte non est hoc, sed oppositum*; perinde nanque foret, ac dicere, *forte est, forte non est*, quod non est affirmare determinate unum extremum contradictionis, & alterum negare, saltem virtualiter; sed, vel utrumque simul affirmare (quod implicat), vel potius dubitare de utroque, & suspendere omnem determinatum utriusque partis assensum.

15. Formido igitur intellectuales formalis, ac signata, est actus, quo intellectus reflectens se supra opinionem suam, & supra motivum ipsius, cognoscit esse utrumque fallibile: atque adeò sic tendit, *Mater diligit filium; sed non repugnat aliter esse, si ve non repugnat me falli*: qui actus optime sibi coherent; prior enim affirmat actum, posterior verò non negat eundem, sed ejus tantum necessitatem, seu (quod eodem redit) solum affirmat possibilitatem oppositi, saltem motivi naturam inspectam: hi verò actus minime secum pugnant, ut de se manifestum est. Sic exponunt ubique opinionis naturam Aristoteles, & D. Thomas. Sic etiam ferè P. Terillus, ubi supra relatus; cæterum sui prorsus oblitus, qui videlicet alibi oppositum docuerat his verbis, *Sane, qui operatur cum formidine, dicit hoc modo: ego quidem hic, & nunc operor honestè, sed fortassis tamen fallor, & violo legem Dei.* Sed Terillus hoc loco deceptus est, ut constat ex dictis.

ARTICULUS II.

Sensus questionis examinanda, quibusdam presuppositis, exponitur.

16. **H**is positis, certum est apud omnes, opinari, quoad

exercitium, liberum nobis esse simpliciter. Et quidem alioqui nunquam opinaremur; nam sola veritas evidenter proposita intellectum necessitat ad assensum: ergo quoties objectum non proponitur evidenter, intellectus manet indifferens, adeoque à voluntate determinari potest, ac debet.

17. Certum præterea est, quoties rationes, seu motiva assentiendi, superant notabiliter rationes, aut motiva dissentendi, vel vice versâ, posse intellectum liberè à voluntate determinari ad assensum opinativum, vel ad dissensum partis præponderantis; quod nemo opinor sub his terminis neget.

18. Ubi nota, Terillum non justè reprehendere Julium Mercorum, eò quòd dixerit, intellectum assentiri non posse etiam parti probabiliori, dum pars opposita probabilis est, quod, inquit, est evidenter falsum, & contra omnes omnino Auctores. Sed profectò Terillus deceptus est: nam, quod docet Mercorus, docent reipsa paulò diversis vocibus, Auctores plurimi, atque gravissimi, etiam ex ipsis Probabilistis, ut planum fiet ex quæstionis decursu.

19. Porro Mercorus unice affirmat, & solidè probat, intellectum non posse uni parti assentiri, nisi fundamenta assentiendi superent notabiliter, atque perceptibiliter fundamenta partis oppositæ; quia, si non datur ex una parte excessus perceptibilis, moraliter loquendo datur æqualitas: ait autem, hunc excessum intelligi non posse, si pars minus probabilis appareat intellectui absolute probabilis, quia si ab altera parte notabiliter excederetur, probabilis apparere non posset. At quoties datur moralis æqualitas inter utramque partem contradictionis, intellectus non potest alterutri assentiri, sed necessario debet dubius hære: ergo intellectus assentiri non potest parti, etiam probabiliori, dum pars opposita

Terill. de
conf. pro-
ba. q. 7.

Merco. in
Basi. Theo-
mora. p. 2.
a. 7.

Terill. de
conf. pro-
ba. q. 13. n.
9.

sita manet probabilis. Hic est discursus, & doctrina Mercori, quam tenent quoad rem ipsam omnes, aut ferè omnes qui negant, intellectum posse assentiri parti æque, aut minùs probabili. Quod verò addit Mercorius, dum intellectus uni parti assentitur, non posse alteram esse probabilem in sensu composito illius, est etiam assertum commune apud eosdem omnes Auctores, & verissimum quidem, atque consequentissimum, si rectè intelligatur, & explicetur, ut nos in decursu monstrabimus.

20. Verùm ecce Terillus arguit contra Mercorum, sequi ex sententia sua, omnem intellectus assensum esse absolute certum, & nulli obnoxium deceptionis periculo, aut saltem deceptionis timori. Sed unde hoc sequitur, vel apparenter? An nequit intellectus formidare de veritate sui iudicii, nisi quando motiva partis oppositæ sunt æqualia, vel ferè æqualia, motivis, quibus nititur assensus? Nemo profectò dixerit. Quare ergo Terillus doctissimi Mercori sententiam adeò solidam, ac communem, novam appellat, & contra omnes? Hæc pro Mercoro, aut potius pro veritate.

21. Præterea convenit inter Auctores, opinari, non modò quoad exercitium, sed etiam quoad speciem assensus, vel dissensus, seu quoad specificationem, ut ajunt, esse aliquo modo nobis liberum (nempè mediata, ac remota saltem), ut plurimum, & per se loquendo.

22. Ubi nota: libertas opinandi quoad exercitium (quam vocant libertatem contradictionis) est libertas ad opinionem, vel ad opinionis carentiam: libertas verò quoad specificationem (quæ dicitur libertas contrarietatis) est libertas ad actus positivos inter se oppositos, & specie diversos, nimirum ad assensum, & dissensum.

23. Est igitur extra controversiam, quòd non solum possimus ob-

jecto probabiliter proposito prohibitu assentiri, vel suspendere assensum circa ipsum, sed etiam, quòd sit liberum nobis eidem assentiri, vel etiam dissentiri, saltem mediata, & quasi per circuitum; quia voluntas pro sua libertate potest intellectum divertere, sive retrahere ab attentione motivorum unius partis, verbi gratia, quæ inclinant ad assensum, & illum applicare ad attentius considerandum motiva opposita, quæ ad dissensum inclinant, vel ad querendas novas rationes pro illa parte, quam ipsa voluerit, atque ita tandem poterit intellectum inflectere ad assentiendum, vel dissentiendum.

24. Præsens igitur controversia est, utrum actu propositis pro utraque parte contradictionis motivis, quorum qualibet secundum se, & seorsim ab aliis, sufficiant ad movendum actum opinativum, detur in intellectu indifferentia, non solum mediata, ac remota, sed etiam proxima, & immediata, ad opinandum, quamlibet contradictionis partem, idest, ad assentiendum, vel dissentiendum pro solo libitu voluntatis; an potius sit omninò necessitatus, vel ad non opinandum aliquam partem, ut si motiva sint utrinque æqualia; vel, si inæqualia sint, ad opinandum solum eam partem, pro qua motiva urgentiora apparent? Et non loquimur modò de apparentia comitanti, vel sussequenti, vel ipsam opinionem, vel liberum voluntatis imperium (de qua apparentia dicitur postea), sed solum de apparentia antecedenti, quia in hoc sensu dumtaxat ad nostrum institutum quæstio deservit.

25. Apponamus exemplum majoris claritatis gratiæ. Dubium est, an Ecclesia, dum Cap. *Dolentes* de celebrat. Missar. præcipit Officium Divinum recitare *studiosè pariter, ac devotè*, non tantum obliget ad attentionem, atque devotionem externam, sed etiam ad internam simul. Et postquam dubitans omnia perpendit, in-

ve-

venit fundamenta pro parte affirmativa esse multò graviora, & urgentiora (ut reipsa communiter existimantur), vel æqualia, & non minus intellectum urgentia, quàm fundamenta partis oppositæ: poterit ne homo iste, rebus sic permanentibus, pro suo libitu judicare absolute, prædictam Ecclesiasticam legem non obligare ad attentionem internam?

26. Video, Auctores communiter eventum, in quo utrinque motiva sint æqualia, separare ab eventu, in quo ex altera parte detur excessus, & utrunque seorsim disputare majoris distinctionis, & claritatis gratiâ, ut existimo. Sed video pariter, separationem istam, non solum necessariam non esse, verùm etiam talem, quæ saltem inutilis mihi videatur, nec ad aliud deserviat, quàm ad multiplicandas frustra quæstiones, in quarum posteriori eadem inculcentur, ac repetantur, quæ in priori jam manent dicta.

Porrò in secundo eventu, licet diverso à primo, eadem est formaliter quæstio, & quæ ex eisdem principiis resolvatur, cum minimâ, vel nullâ differentiâ. Nos igitur utrunque sub unica quæstione comprehendimus sine ulla, ut confidimus, confusione.

Illud dumtaxat iterùm adnotandum, nos hic probabile, aut probabilius in eodem sensu usurpare, quem distinctè supra exposuimus. Igitur partem æquè probabilem, vel probabiliorē oppositâ, illam nos appellamus, quæ fundamentis nititur, vel æqualibus, vel quæ potiora intellectui sint fundamentis partis contrariæ.

ARTICULUS III.

Duplex sententia opposita, & auctoritas utriusque.

27. **P**osse quem in prædicto eventu ex libera electione voluntatis opinari utramlibet partem, &

consequenter posse assentiri parti, quæ sibi appareat æquè aut minus probabilis, quàm opposita, docent Neoterici Probabilitæ (non tamen omnes, ut statim videbimus) & quidem adeò intrepidè, ac fidenter, ut quasi nullus esset, aut pænè nullus, qui sibi hac in re contradiceret, sententiam suam certam passim appellent, communem, atque receptissimam inter Theologos, & Philosophos. Hinc fit, ut ex antiquis nullum contra se referant: ex recentibus autem unum solum, aut alterum, veluti novam quamdam opinionem, valdeque singularem obtrudentem, contra communem Doctorum calculum, pænè cum despectu commemorent.

28. Has, & similes alias locutiones Probabilistis nimis frequentes, facile prætermitteremus, nisi propter præsentis materiæ conditionem valde præjudicaret veritati tam necessariæ, & cujus ignorantia, adeò Christianis moribus deploranda mala producit. Censeo quidem (nec falli timeo), idque diuturnè didici observatione, vix alia ex parte potius numerum adeò ingentem sectatorum benignæ sententiæ accessisse, quàm ex gloriosis his grandiloquiis, quibus illius auctoritatem Recentiores ubique extollunt, & quæ vix audita, vel lecta avidissimè à pluribus arripiuntur, spargunturque in vulgus confidentissimè absque ulteriori ullo veritatis examine. Denique raros admodum invenies, qui propriam libertatem non ament, & qui placentia sibi loquentibus repugnare aliquando velint, aut eorum dicta discutere. Equidem *nunquifaciliter credit, quod appetit*, ut supra agebat D. Angelicus, quo nihil veriùs, aut prudentius dictum.

29. Idcirco non contendendi animo (quo impensè Deum gloriosum precor, ne me unquam abduci sinat), sed ex sincero tantùm veritatis amore, quàm unicè invenire, atque docere opto, utque nocentia ista præ-

D. Tho. 2.
2. q. 6. a. 3.
corp.

Controv.
præced. a. 3.